

НАТАЛІЯ РИБКА

«КРЕАТИВНА ДЕСТРУКЦІЯ» ЯК ТЕХНОЛОГІЯ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Одеський національний політехнічний університет

Одесса, Україна

E-mail: rybka_natalie@mail.ru

Натхненна руйнація старої системи освіти, що здійснюється останніми роками в Україні, спершу викликала ентузіазм та оптимізм. Але незабаром захоплення вщухло, а зараз вже перетворились на жорстку критику, негативні вигуки та скандування страйкуючих освітян.

Оновлена освіта, за зразками західних держав, втрачає всяку минулу винятковість (хоча б і показову) та розглядається вже як економічний інститут, а втрата сакральних засад освітньої діяльності обурює працівників системи освіти, оскільки це не співпадає із їх традиційними ціннісними установками.

Але вже на одне десятиріччя система освіти, а особливо система вищої освіти, описується за допомогою таких понять як: економіка знань, ринок знань, виробництво знань, попит на знання, академічне та наукове підприємництво, академічний капіталізм; університет розглядається як корпорація, а студенти як клієнти (Е. Хеккет, Ш. Слотер і Л. Леслі «Академічний капіталізм»). При цьому створюються теоретичні засади використовувати термінологію, методологію, технології перед усім маркетингу, в освітній галузі для освітніх процесів.

У нашому дослідженні ми зробимо спробу оцінити «креативну деструкцію» як технологію впровадження комерціалізації освіти на прикладі реформ вищої освіти в Україні.

Недоцільність такої практики кричує: наукометричні показники необ'єктивні, плагіат здається непоборним, якість освіти стрімко падає, науковці загнані у глухий кут недофінансування, а викладачі ВНЗів будуть розігнанні як такі, що не відповідають вимогам нового Закону України «Про вищу освіту», перехід на тотальну систему однорічних контрактів створять нервозну атмосферу у якій викладач не матиме можливості зосередитися на наданні студентам якісної освіти, а буде стурбований лише тим де він/вона працюватимуть і викладатимуть завтра.

У трудовому законодавстві до речі, «креативні деструкції» широко використовуються під виглядом реструктуризації підприємства. Отже, коли необхідно звільнити невгодну людину, або скоротити цілий колектив, застосовують технологію такої собі «креативної деструкції». Як в приватних, так і державних структурах реорганізація є простим способом шантажу працівника з метою зменшення заробітної плати або залучення працівника до виконання обов'язків, не передбачених трудовим договором. Нещодавно, намір Міністерства освіти перевести вчителів-пенсіонерів на контракт, уповноважений Верховної Ради України з прав людини Валерія Лутковська назвала дискримінацією за віком, а підхід до реформи освіти, що демонструє Міністерство освіти, був визнаний таким що порушує приписи Конституції України, законодавство про працю, соціальний захист та міжнародні зобов'язання України.

Аналізуючи походження терміну «креативна деструкція» не можна не згадати Йозефа Шумпетера та його «гімн підприємцю». І одразу ж уявляєш собі – кожний викладач активно

демонструє поведінку підприємця, – підвищує ціни на свій товар та зменшує його собівартість, а ще застосовує маніпулятивні рекламні технології, намагається відкрити свій окремий приватний ВНЗ та перетягнути клієнтів-студентів, нечесно конкурує... Чомусь у бюрократів від освіти комерціалізація освіти виглядає досить ідеалістично – свідомі, духовні викладачі радісно та коректно конкурують один з одним, підвищують особисту компетентність і все ліпше і ліпше викладають, тим самим підвищують конкурентоспроможність та прибутковість вишу.

Таким чином, «креативна деструкція» як технологія, як і «академічний капіталізм», «риннок освітніх послуг», «підприємницький університет», породжені тенденціями економізму та комерціалізації. Подібні редукаціоністські практики мають негативний вплив на систему освіти, оскільки примітивізують та збіднюють її. Освітній процес завжди творчій, і ця творчість несе в собі багато ірраціональних елементів – батьківську любов, яку викладач завжди привносить у спілкування з аудиторією; самопожертву; сила емоційності викладача та багато інших. Всі ці моменти і створюють ту сакральність, про втрату якої ми говорили спочатку – і її не полічиш навчальним планом, не розрахуєш кредитами, не формалізуєш!